

פרקי אמונה במשנה תורה

"ממשה עד משה לא קם כמשה"

[שם הגדולים לחיד"א]

שמו של הרמב"ם נישא בהערצה בקרב רבבות עמך בית ישראל במיוחד בזכות ספרו הגדול 'משנה תורה'. בספר זה ערך הרמב"ם בסדר מופתי ובשפה בהירה את כל ההלכות שבתורה שבעל פה, כולל ההלכות שאינן מעשיות בימינו, מכל מקורות חז"ל. הוא קרא כך לספרו בגלל שאיפתו הגדולה "שאדם קורא תורה שבכתב תחילה, ואחר כך קורא בזה, ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם" [הקדמתו למשנה תורה].

ישנה ייחודיות נוספת לספרו של הרמב"ם - הוא אינו עוסק רק בענייני קיום המצוות המעשיות אלא פוסק הלכות אף בתחום האמונה והמידות. מאמונות היסוד של קיום הבורא ואחדותו, דרך האמונה באלוהיותה ונצחיותה של תורת משה, ועד לאמונה בביאת המשיח ובגאולה העתידית. הרמב"ם ראה ערך גדול מאוד ביישור הדעות ותיקון המידות עד שכתב ש"יקר בעיני ללמוד עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדהו" [סוף פירושו למסכת ברכות].

בספר שלפניכם ליקטנו את הפרקים המרכזיים שבהם עסק הרמב"ם בהלכות אמונות ודעות:

- הלכות יסודי התורה העוסקות באמונות היסוד של מציאות הבורא, ובנבואה שהיא הקשר העיקרי בינו לבין הנבראים.....7
- הלכות דעות המלמדות מהן המידות הטובות ומהי הדרך לתיקון המידות.....41
- הלכות תלמוד תורה המבארות את מצוות תלמוד תורה ואת גודל מעלתה.....81
- הלכות עבודה זרה המבררות מהו שורש הקלקול בעבודה זרה ומהי הדרך להילחם בה.....95
- הלכות ממרים העוסקות בסמכויותיהם של חכמי ישראל כמנחילי התורה שבעל פה.....121
- הלכות מלכים ומלחמותיהם המבררות מהו המשיח, מהו תפקידו ועוסקות בגאולה העתידית.....135

[הלכות תשובה לרמב"ם, שגם הן עוסקות ביסודות אמוניים חשובים, הודפסו ונלמדו בעבר בסוף חוברת 'אורות התשובה'. מומלץ ללמוד גם אותן כדי להשלים את עיקרי האמונה המובאים בספר 'משנה תורה'. לרכישת החוברת או לקבלת הלימוד במייל: emunadaf@gmail.com]

משיבים את האמונה אל הלב כולנו מצטרפים ללימוד יומי באמונה כדי להקיף

מסע שורשים מעמיק בספרי היסוד של גדולי הדורות

כדי לדעת

לימוד קבוע שיטתי ומגוון שבסופו תדע את עיקרי האמונה של עם ישראל

כדי להתחבר

לבורא עולם

מה המטרה? להקיף ספרי ראשונים ואחרונים העוסקים בנושאי אמונה ולבנות בתוכנו עולם אמוני עשיר ומסודר.

מתי מסיימים? המחזור הראשון יימשך עד לסוף שנת תשע"ו.

כמה זמן לומדים? מספר דקות מדי יום.

איך לומדים? < מהבסיס: חומרי הלימוד יופצו בחוברות ובמייל.

< להבין: ביאורים להרחבה ולהעמקה.

< יחד: שיעורי אמונה בפריסה ארצית.

תוכנית השנה הרביעית

תשרי-כסלו: הרב קוק

טבת-אדר: אגרות הרמב"ם

ניסן-סיון: גבורות ה' למהר"ל

תמוז-אב: אמונות ודעות

אלול-תשרי: אחרוני דורנו

תוכנית השנה השלישית

תשרי-טבת: מסילת ישרים

שבט-אדר: פרקי אמונה במשנה תורה

ניסן-סיון: נצח ישראל למהר"ל

תמוז-אלול: ספר העיקרים

לצפייה בלימוד באינטרנט או לקבלת הלימוד במייל היכנסו עכשיו לאתר ישיבה או מכון מאיר:

www.yeshiva.org.il

www.meiriv.co.il

הקדמה

כל בניין בנוי מיסודות וכך גם בנין התורה אותו מעביר לנו הרמב"ם בחיבורו 'משנה תורה'. יסוד לימוד התורה וקיום התורה, הוא האמונה. לכן הרמב"ם פותח את ספר הי"ד החזקה בעניין האמונה. זו הסיבה שהכופר באמונה נקרא 'כופר בעיקר', כי האמונה היא עיקר העיקרים.

הרמב"ם פותח בליבון וביור עקרונות אמונה שורשיים: מציאות ה', ייחודו, נצחיותו ונבדלותו מכל דבר גשמי. מהקב"ה עצמו, כביכול, נלמד על היחס הנכון שלנו כלפיו. על חיוב האהבה אליו יתברך - המגיעה מתוך ראיית יופי הבריאה, ועל חיוב היראה ממנו המגיעה מתוך הבנת גדולתו. בהמשך, הרמב"ם ייתן לנו מבט-על ב'מעשה מרכבה' - העולם הרוחני העליון. כך נכיר את המדרגות במציאות - החל מהבורא יתברך, דרך עולמות המלאכים והגלגלים לכל המדרגותיהם, עד עולמנו אנו. לבסוף נעבור לעיסוק בנבואה, ובנביאים - השליחים והמתווכים בינינו ובין הקב"ה.

יסודות צריך לצקת. יש להשקיע בהם כך שיהיו חזקים ויציבים. כאן הרמב"ם מוסר את תמצית הביור האמוני. הסולת המנופה וההלכה המעשית שבה צריך להאמין. בספר 'מורה נבוכים' הרמב"ם פורס ומעמיק את הביור האמוני.

ביאורים

בחיבורו 'משנה תורה', הקיף הרמב"ם את כל התורה כולה. את הבכורה בחיבור זה, מעניק הרמב"ם לספר 'המדע'. בספר זה הוא מלמד אותנו על כוונת התורה ועל תכלית האדם. התורה אינה מצווה את האדם רק על ביצוע פעולות, אלא קודם כל על בניית תודעה. האדם אינו רק בעל גוף משוכלל, אלא בראש ובראשונה הוא בעל חכמה. לכן התורה פונה בתחילה דווקא אל השכל שנועד ללמוד ולחקור את האמת ולהכירה ולא לאיברי הגוף, הנדרשים לבצע את משימותיהם.

הבסיס לכל מצוות התורה, הוא ההכרה במציאות ה'. הביטוי השגור בלשונו הוא 'להאמין', אבל הרמב"ם דווקא מדגיש שצריך 'לדעת'. האמונה היא לא סיסמה שמספיק לדקלם, אלא תובנה המבוססת על לימוד והעמקה. האמונה היא לא הרגשה עמומה, אלא ידיעה ברורה. האמונה אינה רק מילוי צורך נפשי של האדם, אלא הכרח שאי אפשר להתעלם ממנו. האמונה היא לא תחליף לידיעה, אלא הידיעה המנומקת ביותר.

הרמב"ם רואה באימות מציאות ה', מצוה הבאה אחרי האמונה הקיימת אצל האדם מהחינוך והמסורת. האימות ההופך את האמונה האינטואיטיבית לידיעה של ממש, יכול להיעשות בדרכי התבוננות שונות. המעולה שבהן, למי שמסוגל לה, היא, לדעת הרמב"ם, ההוכחה השכלית המופתית, בדרכים שהוא מפרט בספרו 'מורה נבוכים'. גם אדם שאינו מסוגל ללכת בדרך זו, מצווה לעסוק בידיעת ה', דהיינו ללמוד ולהתבונן בכל דרך שמקרבת אותו לידיעה ברורה יותר של מושגי האמונה (מציאות ה', אחדותו, הרחקת הגשמות וכד').

ידיעה הזו מפורטת לכמה חלקים: א. יש בורא לעולם. ב. הבורא איננו דומה לעוד דברים הקיימים בעולם, כיוון שכל העולם תלוי בבורא, ואילו הבורא איננו תלוי בעולם. ג. הבורא משגיח על העולם שימשיך להתקיים תמיד, ולא עזב אותו. ד. הבורא שהוא המשגיח, הוא מי שהוציא את עם ישראל ממצרים.

לעילוי נשמת ר' יהודה ב"ר חיים שמחה נוימן ז"ל

הלכות יסודי התורה

יש בכללן עשר מצוות, שש מצוות עשה וארבע מצוות לא תעשה, וזה הוא פְּרָטֵן: (א) לידע שיש שם אלוהים. (ב) שלא יעלה במחשבה שיש שם אלוהים זולתי. (ג) ליהודו. (ד) לאהבו. (ה) ליראה ממנו. (ו) לקדש שמו. (ז) שלא לחלל את שמו. (ח) שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהן. (ט) לשמוע מן הנביא המדבר בשמו. (י) שלא לנסותו. ובאור מצוות אלו בפְּרָקִים אלו.

פרק ראשון

מציאות ה' וייחודו

א יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא מציא כל הנמצא, וכל הנמצאין מן שמים וארץ ומה שביניהן לא נמצאו אלא מאמתת המצוא. **ב** ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי - אין דבר אחר יכול להמצאות. **ג**, ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאין מלבדו מצויין - הוא לבדו יהיה מצוי, ולא יבטל הוא לבטולו, שכל הנמצאין צריכין לו, והוא ברוך הוא אינו צריך להן ולא לאחד מהן.

ג לפיכך אין אמתתו אמתת אחד מהן. **ד** הוא שהנביא אומר: "ויי אלהים אמת" (ירמיה י: 1) - הוא לבדו האמת, ואין לאחר אמת אמתו; והוא שהתורה אומרת: "אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה), כלומר: אין שום מצוי אמת מלבדו כמותו.

ה המצוי הזה הוא אלוהים העולם, אדון כל הארץ, והוא המנהיג הגלגל בכח שאין לו קץ ותכלית, בכח שאין לו הפסק; שהגלגל סובב תמיד, ואי אפשר שיסב בלא מסבב, והוא ברוך הוא המסבב אותו בלא יד ולא גוף.

ו וידיעת דבר זה - מצוות עשה, שנאמר: "אנכי יי אלהיך" (שמות כב, דברים ה, ו). וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוהים אחר חוץ מזה - עבר בלא תעשה, שנאמר: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" (שם), וכפר בעקר, שזה הוא העקר הגדול שהכל תלוי בו.

א יש שם - יש. המילה 'שם' היא מילת קישור שתורגמה מהסגנון הערבי, ואינה ציון מקום (בדומה ל-there is באנגלית). **ב** זולתי - מבלעדי. **ג** ליהודו - לדעת שהוא אחד. **ו** לקדש שמו - להבדיל את ה' ולרומם אותו, "שאינו כשאר דברים" (להלן ג, ח). **ח** לאבד - להשמיד. **י** שלא לנסותו - לאחר שהתברר שהוא נביא אמת, אין להמשיך ולפקפק בנבואתו בחקירה מרובה (להלן ג, ח). **לידע** - להבין ולהשכיל. וכל עיסוק בעניין זה המביא לביור והבנה מעמיקה, הוא המצוה (לביאור המושג דעה ראה מ"ג א, ג). **מצוי ראשון** - שממנו מתחיל הכל, גם ממד הזמן. **מאמתת** - ממהות. **ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי וכו'** - אם נניח (הנחה שגויה) שה' אינו קיים, המסקנה היא שאין שום דבר קיים, שהרי האל אינו כבשר ודם, שיצירתו מתקיימת לאחר מותו. **ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאין וכו'** - ואם נניח (דבר שאינו מציאות) שחוץ מה' אין שום דבר קיים, עדיין יהיה ה' קיים. **הגלגל** - לפי מושגי האסטרונומיה העתיקה, גרם שמימי שקוף המניע את מערכת השמים (ראה להלן ג, א). **תכלית** - סוף. **בכח שאין לו קץ ותכלית וכו'** - בניסוח מודרני ניתן להחיל את הדבר על קיומו של חוק ההתמדה. המדע של ימינו גילה שהתנועה קיימת בכל דבר, גם בחפץ הנראה לכאורה דומם, מפני שהאטומים (החלקיקים היסודיים בטבע) מורכבים מאלקטרונים הנעים בלא הרף סביב גרעין האטום. ומאחר שקיומו ותנועתו של כל דבר תלויים בהקב"ה, הוא נקרא 'חיי העולמים' (מ"ג א, ט).